

Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 128

Tallinn, Toompea ja videosild

Esmaspäev, 12. jaanuar 2026

Algus 11.10, lõpp 13.00

Juhataja: Tõnis Lukas (aseesimees)

Protokollija: Merje Noorlind (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Vadim Belobrovstsev, Madis Kallas, Signe Kivi, Pipi-Liis Siemann (Liina Kersna asendusliige), Margit Sutrop, Kadri Tali

Komisjoni ametnikud: Carina Rikart (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helena Pihlakas (nõunik)

Puudus: Helle-Moonika Helme

Kutsutud: Haridus- ja Teadusministeeriumi keelepoliitika asestantsler Kairi Kaldoja ning eestikeelsele haridusele ülemineku osakonna juhataja Helna Karu (2. päevakorrapunkt); Harjumaa Omavalitsuste Liidu tegevdirektor Andre Sepp, Harjumaa Omavalitsuste Liidu haridusnõunik Maria Mägar, Raplamaa Omavalitsuste Liidu juhatuse esimees Heiki Hepner, Raplamaa Omavalitsuste Liidu kultuuri- ja hariduse spetsialist Age Tekku; Haridus- ja Teadusministeeriumi kaasava hariduse valdkonna nõunik Mereli Mändmets ning haridusjuhtimise ja õpetajapoliitika valdkonna peaekspert Taavi Kreitsmann (3. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Kollektiivse pöördumine "Eesti kool on eesti keele kodu" (1-6/25-152/1) arutelu
3. Arutelu maakondlike haridustegevuste korralduse ja rahastamise üle
4. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu kultuurikomisjoni nädala (12.01.2026-18.01.2026) töökava

Komisjoni istung esmaspäev, 12.01.2026 kell 11.10

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Kollektiivse pöördumine "Eesti kool on eesti keele kodu" (1-6/25-152/1) arutelu
3. Arutelu maakondlike haridustegevuste korralduse ja rahastamise üle
4. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäev, 13.01.2026 kell 14.00

1. Arvamuse andmine põhiseaduskomisjonile Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teabe seaduse ja keeleseaduse muutmise seaduse eelnõu (759 SE) kohta
2. Vabariigi Valitsuse algatatud keeleseaduse, riigilõivuseaduse ning põhikooli- ja

gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu (740 SE) teise lugemise ettevalmistamine
3. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Madis Kallas, Signe Kivi, Tõnis Lukas, Kadri Tali).

2. Kollektiivse pöördumine "Eesti kool on eesti keele kodu" (1-6/25-152/1) arutelu

Tõnis Lukas juhatas sisse päevakorrapunkti arutelu, mille sisuks on [kollektiivne pöördumine „Eesti kool on eesti keele kodu“](#).

Lukas lisas, et kahjuks ei osale arutelul pöördumise esindajad. Kuna arutelu eestikeelse hariduse ja koolikeskkonna teemal on piisavalt kaalukas, siis arutab komisjon teemat pöördumise esindajate osaluseta.

Kairi Kaldoja andis Haridus- ja Teadusministeeriumi (HTM) poolse vaate kollektiivsele pöördumisele.

Kaldoja sõnul pöördujate soovid, näiteks eesti keele testi tegemine enne kooli astumist ja keelekasutuse piirangud koolis, ei ole põhiseaduspärased. Eesti haridussüsteemi eesmärk on tagada kõigile lastele võrdne juurdepääs haridusele, sõltumata nende emakeelest.

Keeltestide eesmärk peaks olema toetuse vajaduse selgitamine, mitte laste koolist väljajätmine.

Kaldoja sõnul ei ole põhjendatud ka piirangud muukeelsete laste osakaalule klassis ega sunnimeetmed vahetundides keelekasutuse osas, kuna need pole kooskõlas võrdõiguslikkuse ja rahvusvaheliste normidega ning võivad kahjustada laste vaimset tervist. HTM järelevalve andmetel viiakse tunnid Ida-Viru koolides esimestes ja neljandates klassides valdavalt läbi eesti keeles ning õpetajate keeleoskus vastab nõuetele.

Kaldoja kinnitas, et HTM jätkab seiresüsteemi arendamist, et tagada üleminek eestikeelsele haridusele ja jälgida nii õpilaste kui ka õpetajate keeleoskust. Tasemetööd kinnitavad eestikeelse kvaliteetse hariduse vajadust, sest vene õppekeelega koolide õpilaste ainealased tulemused on olnud kehvemad kui eesti õppekeelega koolides.

Helna Karu jagas HTM hiljutisi kogemusi Kanada Ontario osariigi haridussüsteemist, kus üle poole õpilastest on muu emakeelega ning erineva rahvusliku taustaga. Uussisserändajatele tehakse haridusametis keeletest, mille eesmärk on suunata õpilased võimalikult kiiresti elukohajärgsesse kooli. Koolides, kus on palju araabia päritolu lapsi, kasutatakse õppekeelena inglise keelt, kuid vahetunnis kõlab sageli araabia keel.

Koolide juhtkonnad soodustavad inglise keele kasutamist ning õpilased räägivad inglise keelt hästi. Oluline on, et õpetajad suudavad õpilasi õpetada diferentseeritult. Kanada kogemust tuuakse eeskujuks selles, et klasside keeleline ja rahvuslik mitmekesisus ei kahjusta kohalike õpilaste oskusi.

Karu lisas, et Eesti vene õppekeelega koolide tasemetööde tulemused on olnud kehvad nii keeleoskuses kui ka teistes ainetes. Probleemide põhjustajaks nähakse vanema põlvkonna õpetajate kehva keeleoskust ja vähest täiendkoolitust. Ida-Virus on õpetajate vahetumisega olukord paranenud. Seda on märgata eriti keeleõppes. Lisaks on õpetajad saanud täiendavaid juhendmaterjale. Karu sõnul on seiresüsteem veel väljatöötamisel ning täpsemad tulemused selguvad kevadel.

Helle-Moonika Helme avaldas muret eestikeelsete laste haridusliku tuleviku pärast, kui jätkub praegune ühtne koolisüsteemi lähenemine. Sõltumata emakeelest laste ühte klassi koondamine ei taga parimat haridust eesti- ega ka venekeelsetele lastele. Näiteks Soomes on metoodiliselt tugev keeleõpe, kus aineõppe juurde minnakse alles pärast keele selgeks õpetamist.

Helme palus täpsustust väite kohta, et vene emakeelega lastel on Tallinna koolides jätkuvalt võimalus õppida venekeelses keskkonnas, kuid eesti emakeelega lastel on kadunud võimalus õppida oma emakeeles. Lisaks soovis Helme teada, milliseid samme on kavandatud selleks, et tagada võrdsed võimalused mõlemale keelegrupile.

Kairi Kaldoja kinnitas, et Helme toodud väide ei vasta tõele.

Margit Sutrop küsis, kas jätkuvalt kehtib HTM toetusmeede (eraldi keeleõppe grupidundide korraldamiseks) koolidele, kus vähemalt 10% õpilastest on muu kodukeelega. Kui laialdaselt koolid seda võimalust tegelikult kasutavad ning kui palju suunatakse lisavahendeid keeleõppeks ja erineva tasemega keelegruppide moodustamiseks.

Kairi Kaldoja vastas, et nõ oma emakeele määrus on kehtiv ning seda rakendatakse jätkuvalt.

Määrus kehtib mitte kooli, vaid klassi tasandil. Kui ühes klassis on vähemalt 10% õpilasi kelle kodune keel pole eesti keel, siis on neil õigus õppida oma emakeelt emakeelena.

Keeleteadlaste arvamuse kohaselt on oluline kohandada õpetamismetoodika vastavalt sellele, kas keelt õpetatakse emakeelena või võõrkeelena, kuna õppeviisid ja eesmärgid on erinevad. Seetõttu peaksid lapsed, kelle emakeel on muu kui eesti keel, saama võimaluse õppida oma emakeelt just emakeeleõppe metoodika järgi. Kaldoja vastas, et tal puuduvad hetkel andmed, kui palju seda võimalust kasutatakse.

Helna Karu sõnul on probleem pigem selles, et ei ole liiga palju õpetajaid, kes saaksid nendele õpilastele emakeelt õpetada. See teenus on pigem koondunud nn pühapäevakoolidesse, kus kultuuriseltsid viivad läbi oma emakeeleõpet.

Lisaks on olemas meede ka eesti keele täiendavaks õppeks muu emakeelega õpilastele. 2005. aasta sügisel panustas HTM 7,9 miljonit eurot selleks, et õppeasutused saaksid õpetada eesti keelest erineva emakeelega õppijatele täiendavalt eesti keelt.

Karu täiendas, et kuigi koolidele on tagatud rahastus ja metoodiline vabadus, seisavad paljud õppeasutused silmitsi väljakutsega, leida piisavalt kvalifitseeritud õpetajaid, kes oleksid pädevad nii emakeele kui ka eesti keele kui teise keele õpetamisel.

Viimastel aastatel on üha enam pööratud tähelepanu keeleõppe tulemuslikkuse hindamisele. Näiteks õpilaste tasemetööde ja lõpueksamite tulemusi analüüsid on soov selgitada välja, millised meetmed aitavad kõige paremini kaasa keeleoskuse paranemisele. HTM ning Keeleameti järelevalve jälgivad regulaarselt, kuidas rakendatakse keeleõpet praktiliselt. Selline lähenemine aitab tagada, et rahalised ja metoodilised võimalused oleksid rakendatud ka reaalselt ning toetaksid kõigi õpilaste keelelist arengut vastavalt nende vajadustele.

Margit Sutrop küsis, kas on olemas statistikat või uuringuid, saamaks teada, kui palju on õpilaste keeleoskus paranenud või milliseid metoodikaid peetakse kõige tõhusamaks.

Helna Karu vastas, et eelmise aasta lõpus alustas HTM keelepoliitika osakond vastavat analüüsi. Kuigi analüüs ei ole veel lõpule jõudnud on selge, et ainult rahaliste vahendite eraldamine ei taga soovitud tulemust. Vajalik on järjepidev seire ja hindamine selleks, et leida kõige tõhusamad lähenemisviisid ning tagada kõigi õpilaste edasijõudmine.

Madis Kallas küsis, kuidas on keeleõppe tulemuslikkus ja järelevalve praktika kujunenud riikides, kus inglise keel ei ole emakeel. Millised kogemused on Eestil näiteks Ida-Virumaa

koolides haldusjärelevalve rakendamisel ning selle mõju kohta eesti keele kasutusele klassiruumis. Lisaks soovis Kallas teada, kas on andmeid, kuidas on järelevalve muutnud eesti keele osakaalu õppetöös ning milliseid meetodeid kasutatakse selle hindamiseks.

Kairi Kaldoja vastas, et järelevalve läbiviimine koolides on põhjalik ja mitmetasandiline.

Järelevalveks lepatakse kooliga eelnevalt kokku sobiv nädal. Täpsed tunnid või tegevused ei ole ette teada, mis tagab vahetu ning võimalikult loomuliku pildi igapäevatööst.

Järelevalveametnik täidab kohapeal üksikasjaliku küsimustiku oma tähelepanekutest. Näiteks, kuidas suhtleb õpetaja õpilastega eesti keeles, kuidas vastavad õpilased jne. Samuti uuritakse vastavat dokumentatsiooni, näiteks õpetajate keeleoskuse tõendeid, õppematerjalide keelt, e-päevikute ja õpilaspäevikute täitmist eesti keeles. Vaadeldakse ka õpilaste vihikuid, märkmeid ja kooli üldist infokeskkonda, sealhulgas seintele ja stendidele paigutatud infot.

Kaldoja sõnul võis mõnel juhul jääda mulje, et osa eestikeelsest keskkonnast on justkui demonstratiivne. Vestlustes kooli ning strateegiliste nõustajatega aga selgus, et näiteks eestikeelse raadio mängimine või muud sarnased praktikad, on tava.

Olulise küsimusena kerkis esile, milline on piisav eestikeelsuse tase õppetöös. Veenduti, et kui õpetaja kasutas tunnis aeg-ajalt vene keelt, näiteks distsipliini tagamiseks, siis võis see mõjutada hinnangut tunni täies mahus eestikeelsusele. On otsitud tasakaalu, kas ja millal võib vahekeele kasutamine olla põhjendatud, või peaks kehtima nulltolerants. Kaldoja kinnitas, et kõik see näitab, et järelevalve on sisuline ja keskendub praktilisele koolitööle, mitte pelgalt vorminõuetele.

Kaldoja lubas komisjonile jagada materjale Kanada ja teiste riikide kogemustest keeleõppe ning järelevalve korralduse kohta.

Helna Karu lisas, et viimase kolme kuu jooksul on käidud neljas Narva koolis. Järelevalve näitas, et koolikeskkond ja materjalid on eesti keeles, õpetajad suhtlevad lastega tavaliselt eesti keeles, kuid vajadusel kasutavad ka vene keelt. Koolijuhid viivad ise läbi sisukaid tunnivaatlusi, et parandada järelevalve tähelepanekuid. Sarnane keeleõppe korraldus on näiteks Barcelona koolides. HTM-il on plaan uurida ka olukorda Iirimaa.

Kadri Tali avaldas heameelt Eesti keeleõppe positiivse suuna üle ning jagas isiklikku kogemust Rootsi, Soome ja Ameerika haridussüsteemidest.

Tali soovitas HTM-il võrrelda Eesti koole mitte ainult suurte maailmakeeltega riikidega, vaid keeleliselt lähemate riikidega.

Helna Karu kinnitas, et Soome kogemusi on Eestis laialdaselt uuritud. Eesti õpetajad on saanud sellest häid ideid ning tuge oma töö rikastamiseks. Karu nõustus, et oluline on õpetaja autonoomia ja paindlikkus, mis võimaldab kõige paremini kohandada keeleõpet vastavalt klassi ning õpilaste vajadustele.

Karu sõnu väärivad tunnustust, et Eestis on tekkinud arutelu erinevate võimaluste üle, kuidas toetada õpilast keeleõppe alguses, sh täiendava keeleõppe ja tõhusate praktikate rakendamisel enne koolitee algust. Avatud koostöö ja parimate praktikate jagamine nii Soome kui ka teiste riikidega aitab Eesti õpilastel eesti keeles veelgi kindlamini alustada oma haridusteed.

Kadri Tali küsis, millised on tõhusad keeleõppe meetodid lastele enne koolitee algust ning kuidas tagada, et keelekümbel ei tähenda lihtsalt "vette viskamist", vaid toetab igakülgset lapse keeleoskuse arengut.

Helna Karu vastas, et näiteks Soomes rakendatakse mitmekesiseid keeleõppe praktikaid. Üks levinumaid lähenemisi on intensiivne keeleõppe õpilastele kohe õpingute alguses.

Kutseõppeasutuste näitel on Soome kolleegid jaganud, et uute õppurite puhul panustatakse alguses märkimisväärselt keeleoskuse arendamisse, et tagada õpilaste kiire kohanemine ja edukas õppetöös osalemine. Kuigi praktikaid on erinevaid, kinnitab kogemus, et Soome

intensiivse keeleõppe mudel vääriks Eestis tähelepanu. Selline algaasi toetav lähenemine võiks pakkuda meie haridussüsteemile häid ideid, kuidas toetada õpilasi keeleõppe alguses ning võimaldada neil kindlamalt alustada haridusteed eesti keeles.

Tõnis Lukas küsis, kas vahetund on juriidilises mõttes vaba aeg, mida ei saa organiseerida.

Kairi Kaldoja vastas, et juriidilisest vaatenurgast on keeruline anda ühest ja lõplikku vastust, kuna põhikooli- ja gümnaasiumiseadus ei reguleeri otseselt vahetundi või vaheaega. Tegemist on olukorraga, kus seadus jätab selle küsimuse lahtiseks ning tekib omamoodi õigusvaakum. Tõlgendamise ülesande on võtnud enda kanda õiguskantsler ja võrdõiguslikkuse volinik. Nemad on leidnud, et tegemist on reguleerimata ajaga. Sellele perioodile ei laiene samad reeglid, mis on sätestatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses. Seega, ehkki vahetund ei pruugi olla päris "vaba aeg" selle kitsas tähenduses, ei allu see ka samadele koolielu reeglitele nagu õppetunnid või muud seadusega reguleeritud tegevused. Sellest tulenevalt tuleb vahetunniga seotud küsimusi käsitleda paindlikult ja lähtuda eelkõige olemasolevatest tõlgendustest ning kooli sisekorraeeskirjadest.

Tõnis Lukas esitas täpsustava küsimuse, st kas ka liikumise soovitamist võib võtta sunnina.

Kairi Kaldoja vastas, et kindlasti mitte. Igasugused soovitused ja nõ nügimised on igati omal kohal. Aga reguleerida seda ei tohiks.

Tõnis Lukas küsis, kuidas selgitada olukorda, kus ühelt poolt peetakse erineva keeleoskuse alusel laste rühmadesse jagamist diskrimineerivaks. Teisalt on Tallinna linnas ametlikult kasutatud praktikat, kus klasside komplekteerimiseks viiakse läbi keeleteste ning sinna pääsevad vaid teatud keeleoskustasemega lapsed. Kas selline lähenemine on juriidiliselt põhjendatud ja kuidas lahendada võimalik vastuolu seaduses ja praktikates.

Kairi Kaldoja vastas, et praktika, mille kohaselt lapsi komplekteeritakse koolides või kohalikus omavalitsuses mingite kriteeriumide, näiteks keeleoskuse alusel, ei pruugi olla automaatselt õiguspärane. Praktika olemasolu ei anna alust väita, et selline tegevus on lubatud või kooskõlas seadustega. Oluline on mõista, et iga juhtumi puhul tuleb hinnata selle õiguspärasust vastavalt haridusseadustele ja põhiseadusele. HTM ega õiguskantsler ei pea õigeks, kui keeleoskuse testimise tulemusest sõltub, kas laps saab üldse kooli või klassikomplekti õppima. Kuigi tasemerühmade moodustamine võõrkeele omandamise hõlbustamiseks on tavapärane ja mõistlik, ei tohi see muutuda lapsele takistuseks koolihariduse saamisel. Kui lapsevanemad tunnevad, et nende laste õigusi on rikutud või nad on seatud ebavõrdsesse olukorda, on neil võimalik pöörduda HTM või õiguskantsleri poole vastava teavitusega. Seaduse silmis on oluline tagada kõigile lastele võrdne ligipääs haridusele ning vältida ebavõrdset kohtlemist ükskõik millisel alusel, sh keeleoskuse põhjal.

Tõnis Lukas küsis, kas enne eestikeelsele õppele ülemineku tegevuskava kehtestamist ja asjakohase seaduseelnõu vastuvõtmist oli Tallinna Linnavolikogul õigus määrata koolipiirkondi keeleprintsibi alusel. Kas see pädevus on nüüd piiratud ning selline keelepõhine koolide komplekteerimine ei ole enam lubatud.

Kairi Kaldoja vastas, et hetkel ei saa ta anda sellele õiguslikku hinnangut. Kaldoja sõnul ei ole muudetud seoses eestikeelsele õppele üleminekul kohaliku omavalitsuse korralduse seadust.

Kaldoja lisas, et teoreetiliselt võivad kõik variandid olla võimalikud, kuid oluline on hinnata, kas need lahendused on lapse seisukohast toetavad ning kooskõlas põhiseadusega.

Lõppkokkuvõttes tuleb kõiki võimalusi kaaluda õiguslike ja eetiliste kriteeriumite alusel.

Signe Kivi sõnas, et haridussüsteemi üleminek eestikeelsele õppele on olnud keeruline, aga see on tehtud. Kivi lisas, et avalikus ruumis tuleks rohkem kasutada eesti keelt selleks, et toetada haridusvaldkonna arengut. Kivi lisas, et soovib Riigikogu kultuurikomisjoni liikmena osaleda järgmistel ministeeriumi visiitidel, et saada rohkem kogemusi ja teadmisi välismaistest lahendustest.

Margit Sutrop juhtis tähelepanu kooliruumi tervisliku käitumise ja keele kasutamise soovitudele. Sutrop tõi esile võimalikud ohud, nagu diskrimineerimine ja kiusamine, kui rakendada näiteks eesti keeles rääkimise kohustust. Sutrop rõhutas, et sellist sundi tänapäeval rakendada ei tohi.

Sutrop soovitas riikide võrdlemisel kaaluda Saksamaa kogemust nagu näiteks Berliini haridusprobleeme. Seda eriti piirkondades, kus elab arvukalt Türgi päritolu kogukondi. Saksa õpetajatel on ette tulnud mitmeid väljakutseid ning nad on rakendanud erinevaid lahendusi nende probleemide ületamiseks.

Tõnis Lukas tänas külalisi arutelu eest.

3. Arutelu maakondlike haridustegevuste korralduse ja rahastamise üle

Tõnis Lukas avas päevakorrapunkti arutelu ning andis sõna pöördumise esindajatele.

Heiki Hepner tutvustas pöördumist.

Hepner lisas, et peamine mure on tekkinud ja tugineb rohujuuretasandi haridustöötajate arvamusele ning puudutab maakondliku hariduskoordinatsiooni vajalikkust. On ebaselge, kas riigi jaoks on üldse vajalik maakondlik koordinatsioon ja tegevus. Väidetav 1 miljoni eurone kokkuhoid võib pöördujate hinnangul põhjustada tulevikus hoopis suuremaid kulusid. Haridusvaldkond jääb rahastamata, mis mõjutab kõige rohkem alusharidust.

Andre Sepp lisas, et Eestis regionaalne tasand on muutunud, mis tõstatab küsimuse regionaalse koostöö vajalikkuse üle nii haridus- kui ka muudes valdkondades. Kuigi rahaline optimeerimine on oluline, on fookus siiski professionaalsel regionaalsel tegevusel, eriti andekate laste arendamisel ja ainesektsioonide töös. HTM rakendab valikupõhist rahastamist ja kontrolli, samas kui maakondlikud arendusorganisatsioonid (MARO) aitavad säilitada regionaalset koostööd.

Sepp tõi murekohana välja ühtsustunde vähenemise ning vajaduse selgelt määratleda, kes vastutab regionaalse arengu eest.

Taavi Kreitsmann selgitas, et viimastel aastatel on haridusvaldkonnas tehtud mitmeid olulisi muudatusi, eriti seoses kärbetega, mis mõjutavad nii rahastust kui ka tegevuste prioriseerimist. Ministeerium ja teised osapooled on pidanud tegema valikuid, kuhu suunata vahendeid. Prioriteediks on jätkuvalt näiteks õpetajate palgad, haridustoetused kohalikele omavalitsustele ja eestikeelsele haridusele üleminek.

Piirkondlike aineühenduste ja haridustöötajate toe osas toetatakse EL-i vahenditega. HTM püüab kärbete tingimustes ning võimaluste piires jätkata tegevusi vastavalt vajaduspõhisele lähenemisele.

Mereli Mändmets täiendas andekate toetamise teemat.

2025. aastal eraldati vabaühendustele toetusteks 811 000 eurot, kuid 2026. aastal on see summa 9% väiksem ehk 740 000 eurot. Toetust eraldatakse vabariiklikele ja piirkondlikele olümpiaadidele ning õpilasvõistlustele, peamiselt nende läbiviimise ja tunnustamise kulude

katteks. Spordi- ja kunstivaldkonna tegevusi selles vöorus ei toetata, kuna need kuuluvad Kultuuriministeeriumi haldusalasse. Mändmetsa sõnul võiks arutleda võimaluste üle optimeerida piirkondlikke võistlusi ja koordinaatorite töökorraldust, et kasutada toetussummat tulevikus tõhusamalt.

Tõnis Lukas küsis, kas praegune koordineeritud lähenemine tagab oluliste haridus- ja kultuuritegevuste jätkumise ning omavalitsuste liitude suutlikkuse oma kohustusi täita.

Andre Sepp vastas, et kahjuks mitte. Näiteks Harjumaal toimivad noorte keelpilli-, puhkpilli- ja sümfooniaorkestrid, kus osalevad huvikoolide õpilased. Seni on nende tegevust toetanud ka HTM, mida nüüdsest enam ei ole. Vahendite vähenemise tõttu ollakse raskustes jätkusuutlikkuse tagamisega. Kohalikud omavalitsused toetavad küll maakondlikke algatusi, kuid võimalused on piiratud.

Sepp kutsus ministeeriume (HTM ja KUM) koostööle, otsimaks lahendusi stabiilsemaks rahastusmudeliks, et tagada andekate laste arengu- ja väljundivõimaluste jätkumine.

Pipi-Liis Siemann sõnas, et viimased toetuskärped on oluliselt vähendanud omavalitsusliitude ja maakondade partnerluse võimalusi. Praegune taotlusvoorude süsteem ei soodusta koostööd ning piiratud eelarve seab piiranguid ka töötasudele. Maakonna tasandi ülesanded pole seaduses määratletud. Tegemist on riigi ja kohalike omavalitsuste koostöövormiga. Jätkusuutliku koostöö tagamiseks tuleb ühiselt otsida lahendusi, sest lisaraha pole oodata ning kärped võivad veelgi vähendada piirkondlikku võimekust.

Taavi Kreitsmann pidas eriti oluliseks koostöökultuuri haridus- ja kultuurivaldkonnas, kus tulemusi ei saa alati mõõta projektipõhiselt ega rahaliselt. Kreitsmann rõhutas usalduse vajalikkust ning läbipaistvuse suurendamist, mitte kontrolli tugevdamist. Piiratud ressursside tingimustes tuleks otsida uusi korralduslikke võimalusi tegevuste jätkamiseks ning maakondadeülellest koostööd.

HTM eesmärk ei ole vähendada partnerite tähtsust, vaid leida lahendusi, mis võimaldaksid olemasolevaid tegevusi jätkata ka keerulistes riigikaitselistes- ja rahastamisoludes.

Kadri Tali rõhutas andekate noorte ja laste toetamise tähtsust ning koordinaatorite motiveerimise vajadust haridus- ja kultuurivaldkonnas. Varasemad toetusmehhanismid, näiteks Hasartmängumaksu Nõukogu, on kadunud ning praegune süsteem jätab paljud lapsed ja õpetajad nõ kahe tooli vahele. Tali sõnul on eriti oluline üle-eestiline huvihariduse kättesaadavus, sest kõigil andekatel lastel puuduvad võrdsed võimalused. Kui huvihariduses ja kultuuris teha olulisi kärpeid või katkestusi, võivad talendid arenemata jääda. Lisaks, hiljem on vajalikku tugistruktuuri taastada väga raske.

Heiki Hepner sõnul on ühispöördumise üheks peamiseks eesmärgiks selge arusaamine funktsiooni olemusest. Kahjuks puudub omavalitsusliitudel tunnetus, et HTM soovib olla võrdväärne partner omavalitsustele ja nende ühendustele ning teha sisulist koostööd lahenduste leidmiseks.

Tähelepanuväärne on ka palgateema. Näiteks Raplamaal taotleti olümpiaadide korraldamiseks 40 000 eurot, millest 14 000 oli kavandatud koordinaatori töö tasustamiseks. Tegelikult eraldati vaid osa taotletud summast ning palk moodustas sellest veelgi väiksema osa. Hepneri sõnul sunnib selline olukord omavalitsusi kaaluma vastavate tegevuste lõpetamist. Aruteludes omavalitsusjuhtidega on väljendatud seisukohta, et riik peaks hindama omavalitsuste panust ning mitte suhtuma sellesse ükskõikselt. Noored on kogu riigi prioriteet. Selles küsimuses tuleks lähtuda ühistest väärtustest, mitte institutsionaalsest kuuluvusest.

Omavalitsusliidud soovivad, et riik looks selged kokkulepped funktsioonide osas. Täna

keskendutakse aruteludes valdavalt üldharidusele, kuid sama oluline on alusharidus ning huviharidus, sh kultuuriharidus. Kvaliteetne alusharidus, sealhulgas lasteaialastele suunatud teenused, moodustab haridussüsteemi olulise osa. Huvihariduse rahastamise puhul on suurem vastutus omavalitsustel, spordivaldkonnas panustatakse lisaks riigi toetusele ka omavahendeid, et tagada koolisporti jätkusuutlikkus. Hepneri sõnul on huviharidus täielikult omavalitsuste kanda, mis osutub järjest keerulisemaks.

Mereli Mändmets täpsustas töötasuga seotud teemat. HTM kindlasti ei oota tasuta töö tegemist. Pigem on küsimus, kuidas toetada olemasolevate vahenditega andekate tegevust. Finantsvahendeid on piiratud mahus, mistõttu tuleb vahendite kasutamisel hoolikalt prioriteete kaaluda. HTM nõustub, et andekate koordineerimine ja toetavate tegevuste korraldamine on töö, mida tuleb õiglaselt tasustada. Samas tuleb silmas pidada ka projektide rahastamise võimalusi. Käesoleval aastal ei ole HTM-ilt täiendavaid eelarvelisi vahendeid andekate toetamiseks. On vaid taotlusvooru vahendid, mahus 740 000 eurot. Mändmets kinnitas, et koostöö on HTM-i jaoks prioriteet. Ollakse avatud nii rollide kui ka panuse aruteludele. Täna on endiselt selgusetu, millised konkreetsete tegevused vajavad maakondlikul tasandil elluviimist, millised on omavalitsusliitude ootused kompensatsiooni osas ning kuidas oleks võimalik protsesse optimeerida. HTM mõistab, et ressursid on piiratud, mistõttu ongi oluline leida sobivad kokkulepped ja lahendused.

Kadri Tali sõnul on üks peamisi argumente andekate toetamise kasuks, nende noortele esinemisvõimaluste loomine nii laval esinemise kui ka olümpiaadidest osavõtu kaudu. Tali küsis, kes otsustab, millised valikud ja võimalused on asjakohased ning vajalikud andekatele.

Mereli Mändmets vastas, et andekate toetamine HTM kaudu toimub vastavalt olümpiaadide riiklikule kalendrile.

Madis Kallas juhtis tähelepanu, et enamiku ülesannete täitmise on endale võtnud Eesti omavalitsuste liidud või omavalitsused ise, sealhulgas Hiiumaa ja Saaremaa. Kindlasti ei tohiks tekitada arusaama, nagu oleks selliste ülesannete ülevõtmine iseenesestmõistetav. Näiteks olümpiaadide korraldamisel investeerivad kohalikud omavalitsused olulisel määral oma ressursse ning on oluline, et ministeerium ja riik tunnustaksid omavalitsuste suurenenud rolli võrreldes varasema ajaga. Vältida tuleks olukorda, kus ülesanded kanduvad järk-järgult täiesti omavalitsuste kanda ilma selge kokkuleppeta. Kallas lisas, et mõistab HTM-i keerulist eelarvelist olukorda. Aga kui on soov jätkata vastavaid tegevusi, siis tuleb ka ausalt tunnustada, et see toob omavalitsustele kaasa täiendavaid kulutusi. Oluline on teemat avatult käsitleda ja vältida probleemide ignoreerimist.

Margit Sutrop sõnas, et kärped mõjutavad noorteorganisatsioonide tegevust. Raha jagub küll tegevusteks, kuid mitte nende korraldajatele. Tekib küsimus, kuidas suurendada usaldust osapoolte vahel ning leida lahendus, kus kõik saaksid panustada ning olulised prioriteedid säiliks ka piiratud eelarve tingimustes. Sutrop tegi ettepaneku, et osapooled võiksid ühiselt arutada, mis on kõige olulisemad tegevused ja kuidas toetada andekaid noori ka ressursside nappuse ajal.

Taavi Kreitsmann rõhutas, et HTM senine tegevus on keskendunud eelkõige abivajavate õpilaste toetamisele. Vähem on tähelepanu pööratud andekate ja talentide märkamisele. Aprillis lõppes õpetaja kutsestandardite uuendamine ning õpetajate ettevalmistuses on üha enam rõhutatud vajadust, mitte üksnes märgata ja toetada mahajääjaid ning teha koostööd tugispetsialistidega, vaid arendada ka kooli tasandil võimet tuvastada ja soodustada andekust. Maakonnatasandil on oluline koordineerida ja motiveerida inimesi vastavates rollides, sest ilma pühendunud inimesteta ei saa haridus- ega kultuurivaldkonnas midagi teoks.

Kreitsmann kinnitas, et HTM toetab omavalitsusliidu seisukohta, et tuleks alustada funktsioonide ja rollide selge määratlemisega.

Tõnis Lukas palus alustada funktsioonide ja rollide selge määratlemisega esimesel võimalusel.

Age Tekku juhtis tähelepanu, et viimase aasta väiksem rahastus on hakanud avaldama mõju ning juba on näha tegevuste lagunemise märke. Aineühendused ei toimi enam tavapäraselt ning alushariduse õpetajad on muutunud vähem motiveerituks. Omavalitsusliitude pöördumise eesmärk on väljendada tunnet, et HTM-iga puudub tasakaalustatud partnerlus. Soov on saada kokku ning tõsiselt arutada võimalusi edasiseks koostööks.

Tekku lisas, et Rapla maakonnas seisab ees otsuse tegemine, kas jätkata senist tööd. Näiteks aasta õpetaja konkurs toimub täielikult ilma töötasuta. Tõenäoline on, et poole aasta pärast see töö katkeb, kui lahendusi ei leita.

Tekku kinnitas, et omavalitsusliidud on valmis läbirääkimisteks ning ootavad HTM-iga kohtumist.

Andre Sepp sõnul seisneb pöördumise tuum selles, et partnerlussuhe on sattunud küsimärgi alla. Küsimus on, kas tegemist on jätkuvalt strateegiliste partneritega. Seni on omavalitsusliidud suutnud rahastada ka näiteks eelpoolmainitud orkestreid, kuid selleks pole hetkel konkreetset katet. Kuigi omavalitsusliidud on HTM vastava otsuse ootel, jätkatakse ka aineolümpiaadide korraldamisega. HTM on lubanud kiiret otsust, mida seni pole, aga jah, seal sees ei ole kultuurivaldkonna toetusmeetmeid.

Omavalitsusliidud on valmis jätkama partnersuhet ning soovivad panustada lahenduste leidmisse.

Tõnis Lukas tänas osalejaid arutelu eest. Lukas lisas, et kultuurikomisjon peab vajalikuks, et ühispöördumise osalised ning Haridus- ja Teadusministeerium koostöös määratleksid osapoolte rollid, ülesanded ja vastutuse maakondliku tasandi haridustegevuse koordineerimisel. Kohtumiste tulemuste arutelu soovib komisjon jätkata koos valdkonna ministritega.

4. Info ja muud küsimused

Muid küsimusi ei tõstatatud

(allkirjastatud digitaalselt)
Tõnis Lukas
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Merje Noorlind
protokollija